

կատարելու իր ժողովրդի եւ Անդրկովկասի համար, բայց իրօք մնաց հարազատ աշակերտը Գուգաւանների, Վեշապեղիների ու Ժողովանիների եւ որ՝ 4) Սերգօն էր, որ իր կուսակցական ընկերներին վանեց դէպի ազգայնական դիրքերը: Եւանջեան – Բերիա պատմութեան սկիզբը այդ օրերից է գալիս:

Օրախելաշիւիին այնուհետեւ Օրջոնիկիձէի միւս գործերն է գովում, մինչեւ ծանր արդիւնաբերութեան ժողովրդական կոմիսարութիւն, մինչդեռ նրա մահուանից յետոյ պարզեց, որ Օրջոնիկիձէի գործերը միայն նառերի մէջ են եղել եւ որ իր օգնական Պիատակովը եւ ամբողջ հիմնաբերութիւնը կազմած

է եղել վնասարարներից. մահից յետոյ Մեծխառնիկն յանձնած է կարգադրելու Սերգօի բողած տխուր ժառանգութիւնը:

Մահից յետոյ միայն պարզեց, որ Սերգօն փոքր հոգիով եւ սահմանափակ կարողութիւնների տէր լարախաղաց է եղել, որ բարձրացել էր յեղափոխութեան ալիքի, բայց, մանաւանդ, Ստալինի պաշտպանութեան շնորհիւ: Մասնաւորապէս Անդրկովկասում նրան շատ կը յիշեն, բայց կը յիշեն աւելի իր վատ գործերով: Եւ Օրախելաշիւիի ստորաբարշտութեամբ եւ անգուսպ ովսանմաներով ի գրեթէ Էլ չի օգնի...:

Ն. ԲԱԴԱԼԵԱՆ

Ն. Հանգոյց՝ «ՄԵՐ ԿԱՆՈՆԱԳԻՐԸ», Ա., Մատենաշար
«ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԶՐՈՅՑՆԵՐ», № 1, Պէտրոպ, 1937.

16 էջոց փոքրիկ տետրակ է, որի մէջ Ն. Հանգոյցը մեկնաբանում է Հ. Յ. Դաշնակցութեան կանոնագրի հիմնական սկզբունքները: Ինչպէս իր «Մըտածումները Հ. Յ. Դաշնակցութեան մասին» գրքոյկում էլ, Ն. Հանգոյցի մտքերը պարզ են, յստակ ու հանրամատչելի եւ, որպէս այդպիսին, լիովին հասնում են գծւած նպատակին: Մի քանի դիտողութիւններ, սակայն, ուզում ենք անել:

Նախ՝ կուսակցութեան բնորոշումը՝ ի՞նչ է կուսակցութիւնը: Ն. Հանգոյցը մի շարք համեմատութիւններ անելով՝ եզրակացնում է, թէ կուսակցութիւնը այն կարգի կազմակերպութիւնն է, որ ի նկատի ունի «մարդկութեան բարձրագոյն շահերը»: Այսօրեայ բառական չէ. «մարդկութեան բարձրագոյն շահերը» հետապնդող շատ կազմակերպութիւններ կան, որոնք, սակայն, կուսակցութիւն չեն, եկեղեցին, օրինակ, կամ գիտական ու մարդասիրական զանազան ընկերու-

թիւներ: Կուսակցութիւն լինելու ամհրաժեշտ պայմանը մի կազմակերպութեան քան ինքնակամ յատկանշումն է:

Սխալ եւ հնացած, մարքսիզմից ժառանգութիւն մնացած տեսակէտ է եւ կուսակցութիւնը անպատճառ *դասակարգային* կազմակերպութիւն համարելը. տեսականօրէն կարող են լինել եւ ապադասակարգային, համագրգային նըպատակներ հետապնդող կուսակցութիւններ:

1Մեզ քուտ է նոյնպէս, որ բաւարար չափով չէ շեշտւած եւ «կուսակցութեան համակիրների» դերը. ճիշտ է, որ կուսակցութեան հիմքը իր անդամներն են, բայց առանց «համակիրների», միայն սեփական անդամների ուժով ո՛չ մի կուսակցութիւն չի կարող հասնել առաջադրած նպատակներին: Եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը միշտ առաջնակարգ նշանակութիւն է տւել ու տալիս է «համակիրներին», որոնք, ինչպէս ասում էր Ռոստոմը, «պոտենցիալ դաշնակցական»

ներ» են: Կուսակցութիւնները ամէն տեղ ազգի փոքրամասնութիւնն են կազմում, եւ իրենց նպատակի յաջողութիւնը ապահովելու համար պէտք է ազգի մեծամասնութիւնն իրենց կողմը ունենան, այսինքն՝ պարտաւոր են «համակիրներ շահել»:

Մի դիտողութիւն եւս. Ն. Հանգոյցը գրում է (էջ 11), քե՛ր ոչ մէկ մարմին կարող է իր գերադաս ժողովը լուծել, բայց ժողովները կարող են ստորագրաս մարմինները լուծել»: Ըստ Հ. Յ. Գ. կանոնագրի, մարմիններն էլ կարող են լուծել ստորագրաս ժողովները, օրինակ, Բիւրօն կարող է լուծել շրջանային ժողովը, բայց ոչ մէկ ժողով չի կարող իր գերադաս մարմինը լուծել: Հանգոյցի առած համեմատութիւնը սըխալ է:

Այս դիտողութիւնները, սակայն, բնաւ չեն նսեմացնում Ն. Հանգոյցի գրքոյկի արժէքը: Ճիշտ է, մենք կը գերադասէինք Ն. Հանգոյցին տեսնել իր բնական տարերքի մէջ՝ բանասիրական ու գրական — քննադատական հիմնական արժէքներ արտադրելիս, բայց քանի որ նա գերադասում է այսպիսի համեմատողական տեսութիւններով հրապարակ գալ, — դրա համար էլ շնորհակալ ենք: Մ'ազքենք միայն, որ մատենաշարը քիւ 1-ի վրա չկենայ: *)

Ս. Վ.

*) Երբ այս տողերը շարած էին, ստացանք նաեւ երկրորդ տեսութիւնը:

ԽՄԲ.

ՅԻՄՆԱՄԵԱՅ ՅՈՐԵԼԵԱՆ

«ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ» ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԹԵՐԹԻ
(1887 — 1937)

«Հանդէս Ամսօրեայ» հայագիտական Ուսումնաքերքը, որ լույս կը տեսնէ Վիէննայի Միջիւրեան Միաբանութեան հովանաւորութեան տակ, բոլորեց իր հրատարկութեան 50-րդ տարեդարձը:

«Հանդէս Ամսօրեայ» յընթացս 50 տարիներու գործեց հայագիտական մարզի վրա եւ հնձեց մեծամեծ արդիւնքներ ի նպաստ հայ մըշակոյթի ուսումնասիրութեան, աշխատակցութեամբ բազմաթիւ հայ եւ օտար մասնագէտ գիտուններու:

Նկատի առնելով հայագիտական Ուսումնաքերքիս այս ազգօգուտ ծառայութիւնը պիտի տօնէ հմբագրութիւնս այս բարեդէպ տարեդարձը յորելեական հանդէսով:

Խմբագրութիւնս վստահ, քէ հայ Հասարակութիւնը բարձր պիտի գնահատէ հայագիտական ուսման բարգաւաճման համար տարած այս աշխատանքները, հրաւեր կը կարդայ հայ Հասարակութեան, մասնաւորապէս հայ հմբագիրներու, Ուսուցիչներու, Գրագէտներու, Գրասէրներու եւ հայ Մշակոյթի պատմութեամբ Հետաքրքրուողներու, մասնակցիլ այս տօնախմբութեան, բարոյապէս եւ նիւթապէս:

Առիթ ըլլայ Յորելեանս հայ Հասարակութեան մէջ արծարծելու